

RASTISLAV OVŠONKA: Pošta na území Slovenska v roku 1831

Koncom 18. a začiatkom 19. storočia zaznamenala pošta rozvoj, ktorý možno sledovať aj na území dnešného Slovenska. Kompletný prehľad poštovej siete rakúskej monarchie ponúka kniha „Der Reise-Secretär. Ein geographisches Posthandbuch für alle Reisende, Kaufleute, Post- und Geschäftsmänner.“ Das Itineraire und Distanzregulativ des Kaiserthumes Oesterreich, mit den Hauptstrassen durch Europa.“ z roku 1831. Jej autorom je viedenský poštový úradník (Postofficier) Franz Raffelsperger. Celá monarchia rozdelil autor na štyri hlavné oblasti Sever (Čechy, Sliezske), Východ (Uhorsko), Juh (Chorvátsko, Rakúsko-prístavná trasa, Taliansko) a Západ (Tyrolsko). Samostatne bola riadená pošta vo Viedni.

Na území Slovenska pribudlo od roku 1776, ktorému sa venujem v príspevku Pošta na území Slovenska v roku 1776, do 1831 viacero nových poštových trás, s novými poštovými stanicami a zberňami listov. Zberne listov boli novinkou v tomto období. Prvé zberne listov na území Slovenska vznikli už na prelome 18. a 19. storočia. Aj keď príručka neponúka menný zoznam poštmajstrov je zaujímavým dokumentom o stave poštovej siete vo vtedajšej rakúskej monarchii, vrátane Slovenska. V rámci rakúskej monarchie bolo podľa tejto príručky 262 poštových trás. Spolu s trasami do európskych miest uvádza autor 356 poštových trás riadených rakúskou poštovou správou.

Podľa príručky územím súčasného Slovenska viedli tieto poštové trasy alebo ich časti:

Č. 44: Opava – Jablunkov – Čadca (Czacza) – Žilina (Silein/Zsolna) – Žabokreky (Turocz Szambokreth)

Č. 47: Brno – Holíč (Holitsch) – Moravský sv. Ján (Szt.Janos/st.Johann) – Malacky (Malatzka) – Stupava (Stampfen) – Bratislava (Pressburg)

Č. 68: Pilsno – Dukla – Nižný Komárnik (Also Komarnik) – Vyšný Orlik (Felső-Orlik) – Bardejov (Bartfeld) – Terňa (Ternye) – Prešov (Eperies)

Č. 71: Viedeň – Hainburg – Bratislava (Pressburg)

Č. 72 Viedeň – Bratislava (Pressburg) – Bernolákovo (Czeklész) – Blatné (Sarfö) – Trnava (Tyrnau/Nagy-Szombat) – Hlohovec (Freystadtl/Galgocz) – Ripňany (Nagy-Rippeny) – Topoľčany (Nagy-Tapolcsan) – Žabokreky nad Nitrou (Nyitra-Zsambokreth) – Oslany (Oszlany) – Prievidza (Privitz) – Rudno (Rudno) – Žabokreky (Turocz Zsambokreth) – Nolčovo (Nolcsowa/ Nolicsa) – Ružomberok (Rosenberg) – Dechtáre (Bettendorf) – Liptovský Mikuláš-Okoličné (Okolicsna) – Východná (Vihodna) – Lučivná (Luscivna) – Hôrka (Horka) – Levoča (Leutschau) – Korytné (Korotnok) – Bertotovce (Berthod) – Prešov (Eperies) s alternatívami Viedeň – Buda (Č. 93) – Buda – Košice (Č. 104) – Lemešany-Chabžany (Habzany) – Prešov (Eperies), ako alternatíva je uvedená aj trasa Viedeň – Pilsno (Č. 48) – Pilsno – Prešov (Č. 68)

Č. 73: Trnava (Tyrnau) – Piešťany (Pystian) 2 ½ Posten

Č. 74: Žabokreky nad Nitrou (Nyitra Zsambokreth) – Trenčín (Trentschin) 3 Posten, pod rovnakým číslom je aj trasa: Hlohovec (Freystadtl) – Trenčín (Trentschin) 4 ½ Posten

Č. 75: Žabokreky (Turocz Zsambokreth) – Martin (Turocz Szt. Marton) ¾ Posten

Č. 76: Ružomberok (Rosenberg) – Dolný Kubín (Also-Kubin) 1 ¼ Posten

Č. 77 Dechtáre (Bettendorf) – Liptovský Mikuláš (Szt.Miklos) ½ Posten, pod týmto číslom je uvedená aj trasa Levoča (Leutschau) – Kežmarok (Käsmark) 1 ½ Posten a trasa Levoča (Leutschau) – Spišská Nová Ves (Iglo) ½ Posten

Č. 78: Viedeň – Trnava (Č. 72) – Hlohovec (Freystadtl/Galgocz) – Nitra (Neutra) – Vráble (Verbely) – Levice (Leva) – Bátovce (Bath/Frauenmarkt) – Pukanec (Steinbach) – Banská Štiavnica (Schemnitz) – Budča (Bucsa) – Banská Bystrica (Neusohl) – Zvolenská Slatina (Nagy-Salatna) – Mýtna (Vamosfalva) – Halič (Gacs) – Poltár-Zelené (Zelene/Szelene) – Rimavská Sobota (Rima-Szombath) – Tornaľa (Tornallya) – Rožňava (Rosenau) – Smolník (Schmölnitz) – Medzev (Also-Mezensaiifen) – Jasov (Jaszow/Uy-Falu) – Košice (Kaschau), s alternatívou Viedeň – Buda (Č. 93) – Buda – Košice (Č. 104)

Č. 79: Viedeň – Košice (Č. 78) – Nagy-Banya (Č. 87) – Szigeth

- Č. 80 Levice (Leva) – Zlaté Moravce (Aranyos-Marot) 2 Posten, pod týmto číslom je uvedená aj trasa Levice (Leva) – Santovka (Szant) 1 Posten
- Č. 81: Banská Bystrica (Neusohl) – Staré Hory (Altgebirg/Starehori) – Liptovská Osada (Osada) – Ružomberok (Rosenberg) 4 Posten
- Č. 82: Bátovce (Bath) – Santovka (Szantó) – Šahy (Ipolysagh) – Rétság 3 ³/₄ Posten, pod týmto číslom je aj trasa Banská Štiavnica (Schemnitz) – Kremnica (Kremnitz) 2 ¹/₂ Posten
- Č. 83: Halič (Gacs) – Ipeľský Sokolec (Szakal) – Balassa-Gyarmath – Rétság 4 ³/₄ Posten
- Č. 84: Šahy (Ipoly-Sagh) – Kemence ¹/₂ Posten
- Č. 85: Tornaľa (Tornallya) – Plešivec (Pelsöcz) 1 ¹/₄ Posten
- Č. 86: Medzev (Metzenseifen) – Turňa nad Bodvou (Torna) 1 Posten
- Č. 87: Košice (Kaschau) – Seňa (Szynie) – Vojčice (Vecse) – Michalovce (Nagy-Mihaly) – Sobrance (Szobrancz) – Užhorod – Mukačevo – Nagy-Bany – Kluž
- Č. 88: Košice (Kaschau) – Lemešany-Chabžany (Habzany) – Prešov (Eperies) 2 Posten
- Č. 89: Košice (Kaschau) – Hidas-Nemethy – Oradea (Grosswaradein)
- Č. 90: Tallya – Olasz Liska – Satorallya-Ujhely – Veľaty (Velejte) – Vojčice (Vecse)
- Č. 92: Bratislava (Pressburg) – Sopron (Oedenburg)
- Č. 104: Buda (Ofen) – Hidas-Nemethy – Košice (Kaschau)
- Č. 105: Miskolc – Putnok – Tornaľa (Tornallya)

Z uvedených poštových trás tak možno vytvoriť sieť poštových staníc na území Slovenska v roku 1831, ktoré sú uvedené aj v registri v spomínanej príručke. Register staníc je v publikácii doplnený vzdialenosťami do najbližších poštových staníc. Na území dnešného Slovenska existovali podľa príručky z roku 1931 tieto poštové stanice:

1. Banská Bystrica (Neusohl/Neosolium, sídlo Zvolenskej stolice/Hauptort des Sohler Comitatus),
2. Banská Štiavnica (Schemnitz),
3. Bardejov (Bartfeld/Bartpha),
4. Bátovce (Bath/Frauenmark),
5. Bernolákovo (Czekles/Lanschitz),
6. Bertotovce (Berthod/Bertatowce),
7. Blatné (Sarfö/Scharfen),
8. Bratislava (Posonium/Pressburg, sídlo Bratislavskej stolice/Hauptort des Pressburger Comitatus),
9. Budča (Bucsa),
10. Čadca (Czácza/Czátsa),
11. Dechtáre (Bettendorf/Pettenfalva),
12. Dolný Kubín, (Also-Kubin, úrad Oravskej stolice/Amtsart d. Arvaer-Comit.),
13. Halič (Gács/Gat-Varallya),
14. Hlohovec (Freystadt/Galgocz),
15. Holíč (Hoilitsch),
16. Hôrka (Horka),
17. Ipeľský Sokolec (Szakáll),
18. Jasov (Uj-Falú/Jaszow/Uj-Falu),
19. Korytné (Koritno/Korotnok),
20. Košice (Kaschau/Kassa/Kositz, sídlo Abovskej stolice/Hauptort des Abaujvarer Comitatus),
21. Lemešany-Chabžany (Habzany/Böky/Habsany),
22. Levice (Leva),
23. Levoča (Leutschau, sídlo Spišskej stolice/Hauptort d. Zipser Com.),
24. Liptovská Osada (Oszada),
25. Liptovský Mikuláš (Szt.Miklos, sídlo Liptovskej stolice/Hauptort des Liptauer Comitatus),
26. Liptovský Mikuláš-Okoličné (Okolicsna),
27. Lučivná (Lautsburg/Lucsvina),
28. Malacky (Malatzka),
29. Martin (Turocz Sz. Marton, úrad Turčianskej stolice/Amtsart d. Turocz Com.),
30. Medzev (Also Meczenseifen/Unter Metzenseifen),
31. Michalovce (Nagy Mihaly),
32. Moravský sv. Ján (Szt.Janos/St.Johann/Szt.Ivan),
33. Mýtna (Vamosfalva),
34. Nitra (Neutra/Nitria, sídlo Nitrianskej stolice/Hauptort des Neutraer Comitatus),
35. Nižný Komárnik (Also-Komarnik/Komarnik),
36. Nolčovo (Nolcso/Nolcsova),
37. Oslany (Oszlany),
38. Piešťany (Pistyan/Pösteny),
39. Plešivec (Pelsöcz, sídlo Gemerskej stolice/Hauptort d. Gömörer Com.),
40. Poltár-Zelené (Szelenye/Zelené),
41. Prešov (Eperies, sídlo Šarišskej stolice/Hauptort d. Sarosser-Comit.),
42. Prievidza (Prividgye/Privitz),
43. Pukanec (Steinbach),
44. Rimavská Sobota (Rima-Szombath),
45. Ripňany (Nagy-Rippeny),
46. Rožňava (Rosenau/Rosna Banya/Rosnawa),
47. Rudno (Rudnó),
48. Ružomberok (Rosenberg),
49. Santovka (Szanto),
50. Seňa (Szynye/Szinitze),
51. Smolník (Schmölnitz/Szomolnok),
52. Sobrance (Szobrancz),
53. Staré Hory (Altgebirg/Starehori/Ovar),
54. Stupava (Stampfen/Stompha/Stupawa),
55. Šahy (Ipoliságh/Saagh am Ipol),
56. Terňa (Raslavice/statt Ternye),
57. Topoľčany (Nagy-Tapolcsan),
58. Tornaľa (Tornallya),
59. Trnava (Tyrnau/Nagy-Szombath),
60. Turňa nad Bodvou (Torna),
61. Veľaty (Velejte),
62. Vojčice (Vecse),
63. Vráble (Verbely),
64. Východná (Vihodna),
65. Vyšný Orlík (Felső Orlik/Orlik),
66. Zlaté Moravce (Aranyos Maroth, sídlo Tekovskej stolice/Hauptort des Barser Com.),
67. Zvolenská

Slatina (Nagy-Szalatna), 68. Žabokreky (Turocz Zsambokreth), 69. Žabokreky nad Nitrou (Nyitra Zambokreth), 70. Žilina (Sillein/Zsolna).

Okrem týchto poštových staníc fungovalo podľa príručky z roku 1831 na území dnešného Slovenska aj sedem poštových zberníc (Briefsammlung). V prípade troch zberníc listov nie je uvedená vzdialenosť od najbližšej poštovej stanice v poštových míľach, ani jej zaradenie ku konkrétnej poštovej trase, ale len vzdialenosť k blízkej poštovej stanici v hodinách:

1. Humenné (Homona) – vzdialenosť do Michaloviec 2 ½ hodiny
2. Kežmarok (Käsmark/Kaisersmarkt) – trasa č. 77
3. Kremnica (Kremnitz/Körmörcz-Banya) – trasa č. 82
4. Modra (Modern/Modor/Modra) – vzdialenosť do Trnavy 2 hodiny
5. Nové Mesto nad Váhom (Neustadt) – vzdialenosť do Hlohovca 6 hodín
6. Spišská Nová Ves (Iglo/Neudorf) – trasa č. 77
7. Trenčín (Trentschin, sídlo Trenčianskej stolice/Hauptort des Trentschiner Comitatus) – trasa č. 74

Z uvedeného zoznamu poštových trás vyplýva, že v tomto období už mali sídla stolíc (žúp) napojenie na poštové trasy. Rovnako boli na poštové trasy napojené aj ďalšie významné lokality, akými boli napríklad banské mestá alebo samostatné správne celky, ako je to v prípade Spišskej Novej Vsi alebo centrá obchodu, akým bol aj Kežmarok. Zaujímavosťou je, že v zozname poštových staníc ani zberníc listov uvedených v príručke z roku 1831 sa nenachádza Poprad. Pritom v podobnej príručke „Der Reise-Sekretär. Ein geographisches Posthandbuch für Reisende, Kaufleute und Geschäftsmänner.“ z rokov 1829-1830 od toho istého autora, je Poprad uvedený ako najbližšia pošta (Postamt) pre kúpeľné miesto, resp. prameň minerálnej vody, Mülenbach (Mlynica) a Slatvina, ale už pre lokality St. Andras (Ondrej – dnes časť obce Hôrka), Bela (Spišská Belá), Filitz (Filice – dnes časť Gánoviec), Krih (Vojňany), Rauschenbach (Nižné Ružbachy), Gross-Schlagendorf (Veľký Slavkov), Schmöks (Starý Smokovec), Svabocz (Švábovce), Topporetz (Toporec), Tothfalú (Slovenská Ves) je ako najbližšia pošta uvedená Levoča.